

ДО ПИТАННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ

В.М. Кислий, к.е.н., доцент; В.В. Кубатко, аспірант
Сумський державний університет, м. Суми

Останнім часом простежується загрозлива тенденція у світовій економічній системі – тіньовий сектор зростає прискореними темпами порівняно з офіційною економікою, і цей процес став характерним для всіх сфер людської діяльності. Окрім того, функціонування тіньового сектору призводить до погіршення стану навколишнього природного середовища, формуючи при цьому еколого-економічний збиток, визначення величини якого залишається нерозв'язаним питанням. Саме тому оцінка обсягів тіньової економіки є одним із актуальних завдань сучасної науки, адже ігнорування масштабів та впливу тіньового сектору призводить до серйозних помилок в управлінні національним господарством.

У світовій економічній практиці прийнято поділяти методи оцінки тіньового сектору економіки на макрометоди та мікрометоди [1-3]. До макрометодів відносять наступні: *монетарні методи*. Ця група методів базується на тому, що суб'єкти тіньової діяльності надають перевагу здійсненню операцій з використанням готівки. Проте використання даного методу є недоцільним для національної економіки через значну розповсюдженість бартерних угод, розрахунків в іноземній валюті; *метод м'яко-го моделювання*, який ґрунтується на визначенні та зіставленні рівня оподаткування, рівня зайнятості, відсотка іноземних працюючих у загальній кількості зайнятих, тривалості робочого тижня, рівня державного регулювання; *спеціальні методи* та ін.

До мікрометодів належать такі: *методи відкритої перевірки*, які дозволяють виявити тіньову економічну діяльність лише тією мірою, якою це дозволяє зробити відвертість суб'єктів, яких перевіряють; *метод опитувань*, вибіркового досліджень, при використанні якого проводяться опитування за допомогою соціологічних досліджень (наприклад, метод анонімного інтерв'ю); *аналіз записів у податкових книгах* (передбачає вивчення документації обліку осіб, що ухиляються від сплати податків); *метод товарних потоків* (полягає у вивченні шляху товарів і послуг від виробника до споживача, після чого зіставляються дані відносно їх використання); *спеціальні методи економіко-правового аналізу*. Сучасна тіньова економічна діяльність носить прихований характер, і в залежності від мети виділяють три напрямки економіко-правового аналізу, кожен з яких опирається на систему методів, до яких відносять наступні: метод економічного аналізу (базується на взаємозв'язку і взаємообумовленості різних економічних показників), метод бухгалтерського аналізу (системне дослідження контрольних функцій елементів методу бухгалтерського і податкового обліку для виявлення

облікових невідповідностей і відхилень в нормальному ході економічної діяльності).

Попри значну кількість запропонованих методів оцінки тіньової діяльності існують суттєві недоліки в їх застосуванні. Слід зазначити, що аналіз тіньового сектору на макрорівні може привести до переоцінки чи недооцінки його обсягів. Так, наприклад, цей показник у 2012 році, розрахований за допомогою окремих макрометодів, коливався від 26% до 44% від офіційного ВВП. Мікрометоди є більш точними, проте розрахунок обсягів тіньової діяльності на рівні кожного підприємства є досить трудомістким та затратним. Крім того, існує ризик отримання недостовірної інформації про реальні фінансові результати діяльності підприємств. Варто відмітити і той факт, що жоден із методів оцінки тіньового сектору економіки не враховує екологічної складової, тобто не дозволяє визначити вплив тіньової діяльності на навколишнє середовище. Тому виникає необхідність у вдосконаленні існуючих та розробці нових методів, що дозволять оцінити рівень еколого-економічних збитків, завданих навколишньому середовищу суб'єктами тіньового сектору. Від успішного вирішення цього завдання значною мірою залежить здатність національної економіки до тривалого та стабільного розвитку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Рябушкин Б.Т. Методы оценки теневого и неформального секторов экономики / Рябушкин Б.Т., Чурилова Э.Ю. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 144 с.
2. Ангелко І.В. Методичні основи оцінки обсягів тіньового сектору економіки / Ангелко І.В. // Вісник СумДУ. Серія Економіка. – 2011. - №1. – С. 3 – 7.
3. Буров В.Ю. Теневая экономика – фактор, сдерживающий модернизацию российской экономики [Електронний ресурс]. – режим доступу <http://www.bsnet.ru/orei/meropr/seminar/burov.pdf>

Екологічний менеджмент у загальній системі управління : збірник тез доповідей Тринадцятої щорічної всеукраїнської наукової конференції, м. Суми, 17-18 квітня 2013 р. / Відп. за вип. О.М. Теліженко. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 65-66.